

ШУМАДИНЕЦА,

ЛИСТЪ ЗА

КЊИЖЕВНОСТЬ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издавателъ Любомиръ И. Ненадовићъ.

Излази свакогъ Четвртка.

Београдъ 16. Фебруара.

Цѣна је годишња 8, по год. 4, а на три мес. 2 цв.

РЂАВА УТѢХА ЧОВЕКУ.

(Изъ Хервега)

Ты ћешъ лепшій животъ живитъ себи,
Вѣчностъ вѣчно да те ружомъ кити;
Златне куле саградиће съ теби,
Само — мораши найпре мртавъ быти!

Ты ћешъ лѣтитъ до звѣзда сводова
Ни велич'е да те славомъ сити,
Одъ свѣтова ношень до свѣтова —
Само — мораши найпре мртавъ быти.

Ты ћешъ, другій Brutusъ, съ пуномъ чести
Бытъ слободњакъ у другова свити,
Тешки твои ланци ће се стрести,
Само — мораши найпре мртавъ быти.

Кадъ трѣшници у паклу се пеку,
Весо ты ћешъ сласти рапити,
Люблjenъ там' си, неизданъ у вѣку...
Само — мораши найпре мртавъ быти —

Ес' видio трулу кадъ лађицу —
Шта помажу нѣойзи ядра бела?
Шта помаже да и Ор'о птицу
Носи мртву врху сунца врела ???

Д. Р.
Србкия.

ПУТОВАНЬ ПО ПРАЙЗКОМЪ ПРИМОРЮ, И ПО ОСТРОВУ РИГЕНУ.

(Продуженіе првогъ писма.)

Можешъ помыслити како смо гладни были, али смо се опеть тежко љаканили да почнемо гу нашу вечеру. Прво ёло было је псовка и и-

натъ, јерь чимъ она донесе онай комадъ леба и оно мало бутера на ономъ окрињомъ танчиру, Шлама юй каже да донесе јошти бутера; но она, ни петъ ни деветъ, него за наше лепе новце каже намъ: „Не, ту имате доста... и я морамъ сутра ести.“ При полазку пакъ запыта настъ о немо ли шнапса (особита ракја.) То се све мени дало на смей, и хтео самъ пући одъ смеја, докъ је се Шлама и она инатили. Но кадъ самъ узео лебъ у руке сгрозио самъ се, и некакавъ ладанъ стра прошао је крозъ мое срце, не, сбогъ тога што самъ га то вече ј морао ести, него што самъ помислио да има людји који читавъ свой животъ преживе са оваквимъ лебомъ, и у оваквој кући. Овай лебъ нити ј одъ ражи ни одъ зоби ни одъ кромпира, црњ као земља, непеченъ, горакъ, представи себи кадъ бы умесио лебъ одъ несланы мекиня па оставио да се на сунцу изпече. И ако се сви прайзки селяци оваквимъ лебомъ ране, о, онда нека бежи та нынја просвета и цивилизација далеко одъ наше срећне шумадије! — Нека ломи вратъ преко иляду миљ — нека иде тамо у пустинју, где се човечество успавало. — Човекъ ј онда срећанъ кадъ је са својомъ судбиномъ задоволио, па макаръ ту нѣгову судбину когодъ и несрѣћомъ називао. — Шта ј овай хлѣбъ према подгорской белой прои! штали ова награда женска, према једной послушной и веселой шумадинки? па, ма она была изъ найгоре колебе, шта ли јданъ неизображенъ Немацъ према једномъ мачванскомъ орачу? — Те све разлике онда бы могао познати, кадъ бы седио за овимъ асталомъ, и држao овай комадъ леба, и гледао у ову нашу газдарицу. На нѣномъ лицу такове су черте, као да никада никаква радость нїе осијала нѣно срце, кадъ говори на нѣнимъ уснама неостаје никада какавъ баремъ малый трагъ смеја. Ето ти, садъ видиши... вароши само напредују, театри и универзитети и кралјевске палате зидају се, опере и концерти се дају, а земља слаби, земља страда. Што выше краль прави касарни, то црниј лебацъ једе се овуда, што су скупљъ кралјичине минђуше и прстенје, то выше сирота босе иду. Сада ви тајо у Кроловој башти пите чоколаде и трошите

три путь выше него што вамъ треба, па онда читате романе и спавате, докъ ми овай црный и ядній лебацъ силомъ сувъ и опоръ гутамо да бы сутра на ново могли косити и копати, да вами у Берлину за Горчино и Линдино певанѣ плаћамо.

Ни једна држава неће постићи свою опредѣлену цѣљь, ако буде једнострана, т. е. ако узгледа да вароши подигне и обогати па макаръ то было и са штетомъ оны кои по сельма живе. Вароши и села у колико є могуће треба да буду близу једно другомъ; или треба баремъ да се познаю. По овог бѣдной сиротини, који магао рећи да заедно съ Берлиномъ и ова села стое подъ једнимъ владателемъ. — О, када бы праизкій краљ преобукао се у путничке альине, и дошао у ову меану и преноћио, и кадъ бы магао чувствовати, онда бы се морао одъ свое круне застидити, и рукама својимъ покрити свой образъ. Но који што знашъ онъ є свагда првени, па му се никадъ и непознае кадъ се застиди. — Свакиј владателъ треба да гледа у колико є выше могуће да ратаре и ораче усрѣди, и на свакомъ свомъ златномъ танциру некъ му се чини да по једна капља орачкогъ зноја стои. И онда бы народи најсрећнији били, кадъ бы своимъ владателима приступању на престолъ то условије полагали, да мора сваки владателъ по једну малу нѣиву сваке године, узорати, посејати, и пожнѣти. (Тогъ леба нећемо ести.) Но као што неможемо тражити да сви будемо варошани или сви селяци, тако не можемо се ни томе надати. Но народу било бы само то доста, да владатели и подъ круномъ остану люди. И владатели ни кадъ не бы грешили и народи бы свагда били съ нѣима задовољни, само кадъ бы ово двоје непрестано у памети имали а то је: Да су они одъ люди избрани да надъ людима владају, и да се свагда сећају да ће умрети. Али то је чудновато, човекъ чимъ корачи да мете ногу на престолъ прво то двоје заборави. И тако постају тијани. Помисли одкадъ праизи моле краља да имъ да уставъ, а онъ све одлаже одъ године до године, јеръ му се чини да бы тимъ изъ његовогъ мнимогъ неба спустio се човечеству. Уколико су владатели криви кадъ су тијани, у толико су и они криви што су око ныи, јеръ сећамъ се добро како о томе Чоке каже, дани једанъ владателъ ће склонићи или одъ саме природе опредѣленъ да буде тијанъ, него га силомъ дворяни и ласкатели у тијана претворе, јеръ око свакогъ владателя повученъ је једанъ обаянй кругъ, ванъ кога онъ неможе изаћи, и тако свакиј владателъ гледа крозъ туђе очи, суди по туђимъ речима, слуша крозъ туђе уши, т. је преко једногъ трећегъ. И тенико ономъ владателю у кога су тиј посредственици непоштени. Такавъ владателъ чиниће зло, а мыслиће да чини добро.

Но знашъ ли ко є највећији тијанъ не само людима него и краљевима? — Новацъ. — Новацъ

є препрека те нема међу людима једнакости, новацъ є узрокъ свију процеса, новацъ є казња пратеческогъ грѣха, новацъ є узрокъ што неко ради и дану и ноћу, новацъ є у почетку човечијегъ друштва разорио његово право опредѣлене, новацъ є Сатана изнашао, зато на свакомъ новцу може се видити његовъ ликъ. И докъ є годъ новаца на свету неможемо разликовати чисто поштенъ одъ претворногъ поштена,^{*)} — јеръ одавно се свуда у соразмѣрности спрамъ новаца одае честь и почитање и пријева добродѣтель, и доћи ће време кадъ ће свакиј свой капиталъ написати на челу и носити га, да му се зна одавати пристойно капоскиданје.

Знашъ ли садъ, после новаца ко є највећији тијанъ човечијегъ рода? Нико другиј него високо-благородниј Господинъ трбу. То є неограниченый владателъ не само двоножни него и стоножни животина, то є тијанъ и најслободниј духови, то є Деспотъ који незна за уставъ, Господаръ безъ милости, Судија безъ протокола, узаймитељ безъ тевтера, онъ є узрокъ многогъ зла и многогъ добра, онъ дуже ратъ и прави миръ, онъ дуже буне, онъ краде и отима. Трбу краде, па опетъ кадъ увате лопова, оны га нетуку по трбуу, него съ друге стране.

Но далеко самъ отишао одъ меане о којој ты юшти имамъ говорити. И мое писмо моћи ће те одморити одъ хегловы категорија, јеръ до ове меане нема юшти ни пуне две милје одъ Штетина, а камоли юшти 14. одавде до Грайфсвалда о којима ти такође морамъ рачунъ дати.

Мы такъ што свршимо нашу суопарну вечеру, а врата се съ поля отворе и газдарица пуно уже сламе донесе, и насрѣдъ собе баџи, па онда окрете се само оной двојици, а они јој дадоше свое пасоше, затымъ дође къ нама и рекне намъ: дайте ваше вандербухе. Та речь увреди на ново у Шлами штудентску гордость, и прощесь и инатъ на ново се почне — и докъ самъ я тражио и мой и његовъ пасошъ онъ є ињој доказива да смо мы штуденти и да место вандербуха имамо универзитетске пасоше, кое ћемо јој сутра при полазку показати, као што є то одъ државе прописано. — А она ти се развиче: „шта се мене тиче држава? — Овамо ваше пасоше.“ И безъ сваке Етикете, и безъ углаженогъ съ допуштенѣмъ рећи, каже намъ у очи: „млоги су тако вечерали и ноћили па поране пре мене, и оду, а нипшта неплате, па Богъ зна гдји бы и вы осванили.“ Садъ можешъ знати како є ономе кој првый пут у свомъ животу тако што о себи у очи чуј. — Тешко оной држави, где се свију нѣни чланова она највише нетиче.

Мы дамо Пасош той злой жени, одъ кое бы светији Петаръ у пакао побего. — Она онда узе книжке и безъ лаку ноћи оде, а мы остасмо у мра-

^{*)} Но поредъ свега тога, некъ намъ се новци за Шумадинку и книге одма пошају.

Садъ да видишъ чуда. — Видишъ да мое путованъ віс досадно єднообразіе, него да се сцене сваки чась меняю, и свакогъ тренутка излази преда ме нешто ново, кое є кадро да ме забави и малого више развесели него ли најоти. — Она двоица шуште већь по слами. Еръ они томе вѣши докъ смо се мы инатили, они увате за себе место и еву сламу подље. Шлама се лютіо и на ново по мраку почко викати, но я самъ био насвашто готовъ. Еръ што мучніе и чудніе путуемъ, тимъ самъ путованъмъ задовољні. И я одъ како памтимъ за себе, свагда самъ био готовъ срести у найвећемъ спокойству сваку судбину коя може предъ човека на нѣговомъ дугачкомъ путу крозъ животъ изаћи. И тако безъ свакогъ затезана почнемъ скидати чизме, и пипати гдје е слама. А Шлама после неколико уздисая за лепомъ и меканомъ берлинскомъ постельомъ, запита ме: „Србино! чо робишъ?“ Я му кажемъ да изпрежемъ конѣ да имъ дамъ сламе, и тако одвоимъ доста сламе на страну за нась двоицу — и онъ онда скине се и загниоримо се у сламу као посавски крмци. Еръ смо морали спавати ма гдји, ма како, еръ было већь прошло доста ноћи, а были смо прилично и уморни, и саме су се очи затварале, нити е нѣма стало на што ће се лећи.

На полю кипа плюпти и грми, по тавану мачке скачу, предъ вратыма псето режи, слама шушти како се ко макне — лепа музика за спаванъ! — Шлама после некогъ времена заспи, но я нисамъ могао, легнемъ на уво а оно слама шушти горе него водиница, легнемъ потрбушке а оно пуна недра сламе, у то доба стигну и буве и почну ме јоштъ више мучити. Окрећући се по слами тамо амо падне ми на паметъ малого кобакавы изъ блаженогъ детинства веселы спомена. Како самъ овако негда у очи Божића по слами весео и безъ бриге пјукао и играо се, а сада овако далеко одъ оне земље гдје је тай обичай, и безъ бадића дана па се опетъ по слами валимъ. Пошта кадъ кадъ је протутњила, и гласъ нѣне трумбете опоминяо ме је ланьскогъ могъ путована, кадъ самъ се и я на дилижансу возіо, помыслимъ на Бечь, Прагъ, на Италію и на Венецію. Помыслимъ на све лепше хотеле у коима самъ се задржавао: на цара римскому у Бечу, на ону чуvenу кафанду у Падуи, на трепорто у Венеціи, на црногъ Орла у Тріесту и на стотине други, и найпосле помыслимъ на ову малу Уцерицу. Место таліянски широки и высоки постеля, у слами на даскама. Када бы био несталанъ у оваквымъ променама, могао бы уздисати за моимъ ланьскимъ аристократическимъ путованъмъ, као какавъ банкротъ за своимъ изгубљенимъ новцима. Но промена иза промене, то је мое једино задовољство, то је мой найсладиј животъ. — Но я бы на слами врло радо и безъ вике спавао, еръ се и Христосъ на слами родио, али, ово се не зове на слами него у слами спавати.

Найпосле кадъ видимъ да немогу већь да спимъ, оставимъ я сламу и Шламу и легнемъ на једну тврду за спаванъ узану клупу, где одма за спимъ — но чимъ заспимъ почнемъ снивати да лећимъ, кадъ свршимъ мое летећ я се пробудимъ, и почнемъ пипати гдје самъ, — и видимъ да самъ заиста одъ клупе до на земљу слетіо. „Съ мон лепы 35. десетица, да я овде лежимъ!“ Али друге ме мысли ублаже, да се искуство само безъ новаца тражи и наћи може, а то је што я ођу, и што је узоркъ овогъ могъ путована пешке, кое ме је више и труда и новаца и времена стало, но никада не бы имао оваково ясно понятје о овоме краю. При той найвећој неугодности ни самъ се као што самъ овуда пошао. И за тај неколико тренутка, био самъ задовољній са светомъ него игда. Преврнемъ се на другу страну и, заспимъ. И тако самъ спавао два сата. *)

(Продуженіе слѣдує.)

ДОМАЋЕ НОВОСТИ.

— Прошло суботе држало је комисія школска друго засјданіе свое. Г. Ф. Христићъ, поднео је преко Попечителства Просвештенія ново једно школско дѣло, подъ насловомъ: „Прва знана. За основна училишта у княжеству Србија, у пытанья и одговорима.“ Књига ова садржи кратка, вештествена понятја о свима готово наукама. Желя је Г. Христића да јо деца у другомъ и трећемъ разреду напаметъ уче, како бы у једно исто време и памятствованіе своє упражнявала, и полезна знани себи прибавила. Опредѣлена је затимъ комисіја, којој је дѣло ово на рассмотреніе и опѣчу предато. — Поменутый Господинъ предложио је затимъ, како бы цѣли сходніе было, да се ново расположение учебни предмета у основнимъ школама на разреде и полгодіја учини, и прочитао је свое писмено мнѣніе о томе. Предметъ је овай цело време комисіје заузео. У идућемъ засјданію быће на ново речь о томе, и онда ће комисіја разредити на свое членове, да оне елементарне књиге за основна училишна израде, кое јоштъ до сада нису быле израђене. — Међу тимъ решено је да се време одмора, кое су досада ученици основни школа уживали, на шест недеља скрати, и то одъ 15. Јула до 1-во Сентемврија.

— Неможемо претрпiti да нејавимо, да смо изъ гдји кој места добили такове дописе, који су намъ (на таково што јоштъ ненавикнутым) доста горка еда проузроковали. А то је измену осталогъ да млоги рачунаю, и налазе да је наша Шумадинка одвећь скупа. Поменути дописатељи рачунаю овако: „Србске Новине излазе три пута на недељу

*) Мы се боимо да ово писмо сбогъ свогъ азијатскогъ штапа небуде досадно читатељима, съ тимъ више што смо сада текъ у половини тога преповеданја, зато гледајемо да исто причанъ прекратимо, као бы у идућемъ броју можан барје то прво писмо свршити.

на великомъ табаку, и цена имъ є 3. талира, а Шумадинка излази єданъ путь на неделю, и то на по табака, па юй є годишня цена 8. цванцика, дакле у соразмѣрности са ценомъ србски новина могао бы учредникъ Шумадинке давати свой листъ за 3. цванцика, преко целегодине.“ — Садъ на то, свакоме ономъ кој тако мысли и рачуна одговарамо мы опетъ овако: „Србске новине као правительственный органъ, неће нити смеду престати, макаръ не было ни єдногъ предбройника, ёрь учредникъ Србски Новина, као правительственогъ органа, има на то у помоћь годишню плату одъ 500. талира, и осимъ тога печатао се Србске Новине као правительственный органъ, у правительственой Типографији до 500. комада бадава. Правителство то чини, башъ зато, да бы се поменуте Новине јевтинѣ давати могле, како бы іи и сиротина читала. Садъ да видимо кудъ Шумадинка здева ићи 8. цванцыка? Као што смо обећали, свакиј предбройникъ добиће свака 3. месеца на поклонъ по єдану књигу, која ће се иначе продавати по цванцыкъ, дакле у тымъ књигама враћа се свакомъ предбройнику за годину дана 4. цванцыка, дакле остає Шумадинка за 4. цванц. преко целе године. Даљ, као што смо се обећали и по истомъ обећању садъ уредили да баремъ свакогъ месеца изађе по єданъ особитый додатакъ съ молованымъ загонеткама или съ другимъ предметыма, (које ћемо зато обашка печатати, што су намъ писали да су млоги одъ првогъ броја ону страну одсекли и надуварь прилепили, и да ће тако са свима радити ако заедно буде) тай истый листићъ шиљаће се предбройницама бадава, а и наче продајаће се по грошъ, дакле за годину дана чини 3. цванцыка, даке остає Шумадинка за целу годину за цванцыкъ; но тай цванцыкъ оде на плаћањ коверта, експедитора, и на плаћањ поште за овакове дописе. Шта дакле остає учреднику, осимъ таковы дописа, у коима налази да є ићова главна цѣљъ де се обогати. По овоме изложеномъ дакле видиће свакиј ясно, да є главна цѣљъ, не само ићове Шумадинке него целогъ ићовогъ живота: обште добро, и напредакъ Србије. Но ипакъ осимъ овогъ рачуна, ко јоштъ оне да рачуна, тай нека дође при свршетку сваке године, па ако једна крайџара претече делићемо. (Но ако выше претече, онда нећемо.) Ово изјасненије (за које нисмо ради били да оволико места запреми) надамо се да ће быти довольно, да увѣри све да се цена на манѣ спустити неможе, но ипакъ поредъ свега тога обећавамо се — шта? да ћемо ако не узмогнемо излазити на край, цену знатно повисити, али такавъ случај односиће се вавекъ на будуће рокове. Они пакъ кој се надају да ће новине какве не само бадава добијати, него јоштъ да ће имъ учредникъ плаћати за читанъ, нека чекају можда ће и таквы времена быти. — Но уза свако о-

ваково писмо, добијалисмо по четири по петь другихъ, која су намъ саобщавала савршено задовољство са нашомъ Шумадинкомъ, и да се у млогомъ весело и друштву, напајало у здрављ Шумадинке, и по гдикое млогая лѣта одпѣвало, то намъ є съ выше страна съ повтореномъ молбомъ саобщавано да печатамо, на чему имъ овде благодећи уједно одговарамо, да намъ таково што печатати недопушта малый просторъ листа и наша собствена скромность.

СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Варошъ Сент.-Андреа ћела є 1. о. м. тако потопљена, да су се люди у кућама морали на таване пеняти, но познато є да єдно зло редко само долази, тако и ту буде; ёрь јоштъ є потопъ трајао а ватра букне и двеста кућа изгоре. (У 1847. години беше гладъ, у 1848. ратъ, 1849. колера и померје, у овој садъ потопъ и погорје, изъ свега тога видимо да ће скоро быти страшный судъ.) —

— У Паризу садъ се само о Грчкој говори и сви вичу и ради су дасе француска заузме за Грчу стварь. (Само некъ небуде као лане съ Римомъ.)

— У Лембергу држанъ є при концу прошилогъ месеца єданъ балъ, где су тако играли да є сала съ целымъ друштвомъ пропала у подрумъ. (Они се неће лютити.)

— Изъ Загреба то є ново да є „нашъ родолюбивый“ Банъ смировао се и забранјо новине „Славенскій Югъ“ и последнији брой метутъ є подъ печать; а Госп. учредникъ вргнутъ є подъ „присмотру.“ Но нико нека непомисли да Банъ нје прјатељ Славенама, ёрь ово є друга година како се мы увѣравамо, да є онъ и на срцу и на езыку великиј доброжелатељ Славена, само мрзи га да се дѣломъ покаже. Доста є што добро жели и говори, па макаръ и зло ради.

— Съ данашњимъ Листомъ саобщавамо читательнима „објаву на Апотеозу Карађорђеву, одъ Г. Малетића.“ Одакле ће свакиј обширнѣ и ближе се упознати са објављеномъ књигомъ. Мы мислимо да ће свакомъ ово дѣло быти и безъ наше препоруке, найвише съ израђеномъ предметомъ и са познатымъ именомъ Спѣвателя, препоручено. Пространѣ о томъ дѣлу говорићемо кадъ књига изађе.

— (Разрѣшеніе загонетки) Са б. бројемъ саобщенъ є свима по єданъ нашараниј Листъ са б. предмета у виду загонетномъ, при коима треба само изрећи оно што човекъ види па є загонетка погоћена. Подъ № 1. значи: ск-очи пареци хопъ! № 2. „Попъ се небира по бради него по глави.“ № 3. „І-ованъ.“ № 4. Дим-и-три-е.“ № 5. Пета-рт. № 6. „Кост-а.“